

Fekete Sándort — e könyve alapján — nem nevezhetnénk „tartózkodó, szerény tudósnak”. Ezúttal nem is vágyott az lenni. Minden mondatban benne él, vitatkozik, bizonyít, s ezzel feltétlenül feszültséget önt írásaiba. Erősen felrakott kerítést döntöget: a szakma körülít, s mint a bevezetőben írtam, írom ismét: ez a hatalmas, múltat a mába — a közösség hasznára, szakszerűen — átforgató szándék *mindenek felett dicséretet érdemel*. Így lenne jó egyszer közreadni Petőfi munkásságának: verseinek-prózájának műközpontú, alapos anatómiai atlaszát is. Maga az életmű alapos elemzésével adós maradt ugyanis az évforduló is — elmélyítve ezzel azt a hiedelmet, hogy Petőfi élete csupa rejtély, de az, amit és ahogy írt, egyszerű. (Magvető, 1972.)

Ó. L.

Fekete Sándor: Így élt a szabadságharc költője

A Petőfi-évfordulóra Fekete Sándor a *Petőfi romantikájának forrásai* és a *Mezítláb a szentegyházban* című kötetei mellett egy, az ifjúság számára írt rövid életrajzzal lepte meg olvasóközönségét.

A kötet az F. Kemény Márta szerkesztette „*Így élt...*” sorozat második köteteként jelent meg, s céljának megfelelően rendkívül jól illusztrált. Nem kevesebb, mint száz kép — Petőfi kis grafikái, köteteinek címlapjai, a korabeli városok látképei, régi színlapok a költő nevével, kortársak képei —, s egy, Petőfi életének főbb állomásait feltüntető térkép — díszítik a könyvet.

Sokkal több azonban ez a kötet annál, mint amit látszatra ígér.

Nemcsak az ifjúsághoz szól, feltétlenül ajánlható mindazoknak a pedagógusoknak, szülőknek, s az olvasók széles táborának, akik ilyen népszerűsítő formában megírt életrajzból kívánják megismerni, s ismerhetik meg a Petőfi-kutatások legújabb eredményeit.

Az *Így élt a szabadságharc költője* — nem „hagyományos” életrajz. Nem a legendák, s különösen nem a hamis legendák Petőfijét látjuk magunk előtt ebben a kötetben. A szerző rendkívül szigorúan ragaszkodik a tényekhez. A kortársi emlékezésekben keresi Petőfi vonásait, s ami a leglényegesebb: könyvének középpontjában a költő művei állanak — a diákkori tollpróbálgatások, a bordalok, lírai és elbeszélő költészetének remekei, drámája részletei; *Úti leveleinek* egy-egy sora — Petőfi tényleges sokoldalúságának bizonyítékai.

Hogy mennyire műközpontú ez a „mini biográfia”, már azzal is bizonyítható, hogy jól kiválasztott idézetek szolgálnak a fejezetek címéül s fűzik szorosan egymásba az életrajz egy-egy kisebb egységét. (Példaként az utolsó fejezet címe és alcímei: IV. „Ott essem el én...”, 1. „Rabok legyünk, vagy szabadok?”, 2. „Megint beszélünk s csak beszélünk...”, 3. „Bánat és harc szól belőlünk...”, 4. „Jött a halál, hogy elsöpörjön minket...”)

Fekete Sándor könyvének felépítése logikus, szerkezete egységes. Harmonikusan illeszkednek egymáshoz, s fonódnak össze a költő forradalmi-politikai tevékenységének és szerelmének leírása; környezetének és a környezete ellen örökös küzdelmének megrajzolása.

Ennek a biográfiának az a legnagyobb értéke, hogy nem akarja fölöslegesen „isteníteni” költőnket. Nem fedí el sem Petőfi, sem társai félelmét, szorongásait vagy kételyeit a forradalom pillanatában, s éppen e lélektani megközelítés segítségével kerül hozzánk emberileg is közel Petőfi Sándor a „dicsőség hideg magasából”, ezáltal válik a Petőfi-életrajz hitelessé, s lesz e Petőfi-kép pátosza őszintévé.

S ez a leglényegesebb, hiszen ez az élet, e nemzet költőjének, e „nép eszmei megtestesítőjének” élete „nem pusztán az irodalomtörténetre tartozik — írja Fekete Sándor a kötet bevezetőjében —, nem csupán műveltség dolga, mennyire ismerjük üstökösi pályáját. Ez az élet nemzeti történelmünk része, annak egyik legszebb ember-i teljesítménye: a forradalmár küzdelmeinek örök mintája. Tanulni belőle — minden új nemzedék kötelessége.”

Fekete Sándor rövid Petőfi-biográfiája azért sikeres, mert szerencsésen ötvözi a keret adta lehetőségeket saját céljával, s mert mindaz, amit költőnkéről mond, a lehető legnagyobb természetességgel hangzik, s egyszerű, olvasmányos szöveg közvetíti gondolatait. (Móra, 1972.)

SZIGETI LAJOS

Döbrentei Kornél: A Skorpió jegyében

Döbrentei Kornélnak megadta a sors a tengert, s már első kötete által különleges helyzetbe kerülhetett, ő az egyetlen magyar költő, aki együtt élt a tengerrel. Akárhány, tengerrel kapcsolatos magyar vers született, a költő mindig a parton állt, esetleg alkalmi hajóutat tett, s bármennyire megérezte a határtalan vizek felemelő nagyságát, roppantó ereje és nyugalma mélységét, nem lényegíthette át egész költészetére meghatározóan. A magyar költő szárazföldi lény, Döbrentei tengeri hajós. Fakadt ez a szerencséje abból, hogy kora ifjúságában matróznak állt, azután meg tengerészti iskolát végzett. Odüsszeusz útját barangolta be.

Egyik újságunk, hirdetővén a kötet megjelenését, úgy fogalmazott, mintha egy tengerész írogatna üres óráiban, mellékesen. Ez a hír az egzotikumra vágyó olvasók csalogatója lehet, de az egzotikusra éheseknek csalogódnuk kell. A versekben a tengerészélet csak alkalom a tenger filozofikus kimondására, a tenger is csak alkalom, hogy a költő kimondattasson. Ezek a kapcsolódások valami olyan újat szülnek, amire a magyar költészetben még nem volt példa. Az élet-halál, a szerelem, a gyerekkor alapihletei úgy komorulnak és derülnek ki, ringnak, föltornyosulnak, harsognak, mormolnak, mint a tenger, amely nemcsak tartalmi, hanem nyelvi, ritmus- és rím-beli meghatározóvá is válik.

Ha a *Távollét* című versét elemezzük, bizonyosságot találunk rá. Olyasáskor gondoljunk mindig a legkézenfekvőbb dolgokra. Hiszen minden versben ott rejtőzködik a serkentő tárgy, emlék, tapasztalat. A távollét — elsősre, távol valakitől, talán a tengeren, aztán távol valakitől holtan, talán a tenger fenekén, végül a két dolog együtt, a távollétben már benne rejlik a halál. „Halálom sétáit megszövöm”. Az egész élet a távollétek láncolata, s így ez a vers önéletrajzi is — egyszerre élete folyamata és a jelen idővé transzponált történetiség. „A lerombolt lovak ünnepélye egykorú velem.” A szerző 1946-ban született, a háború végén, a lerombolt lovak korszakában, ahol „halálom sétáit unatkozom csontigbőjt létezésben”. Az ifjúság: „Arcomon hevül dáliák aranykora. Megnyakalt tinták sodrán hallgatok.” A vers bizonyos pontjain megjelenik a hóhér, a mézárós, Döbrentei költészetének egyik erős motívuma, a gyerekkorban „megfeneklik”, az ifjúságban „földbevértelenedik”, a ma felé tartva újra föléled „hóhérom megszövöm tinták sodrán”. Ez a vers történetisége. Jelen ideje egy tengeren kóválygó csónaké, ritmusa a csónak hánykolódása, billegése. A verssorok is kettétörve, mint a megütköző hullámok; az egész versszerkezetet a távolodás és visszajövés hullámmozgása. „Halálom sétáit megszövöm” — később: „halálom sétáit unatkozom” — a végén: „úszom halálom szüntelen sétáit”. Ebbe vegyül, mint egy második hullámdallam a „Megnyakalt tinták sodrán